

УДК 658.152:330.522.2

С.Б. Довбня, д-р екон. наук, проф.

Національна металургійна академія України,
м. Дніпропетровськ, Україна,
e-mail: k-econom@metal.dmeti.dp.ua, ecopro@ua.fm

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ

S.B. Dovbnia, Dr. Sci. (Econ.), Professor

National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipropetrovsk,
Ukraine, e-mail: k-econom@metal.dmeti.dp.ua, ecopro@ua.fm

REPRESENTATION OF ENTERPRISE CAPITAL ASSETS USAGE EFFICIENCY IN THE BALANCED SCORECARD

Мета. Метою статті є вдосконалення структури системи збалансованих показників (СЗП) з урахуванням особливостей та проблем вітчизняних промислових підприємств і обґрунтування набору показників, що характеризують стан та ефективність використання основних фондів.

Наукова новизна. Полягає в розвитку концепції балансу системи та вдосконаленні структури системи збалансованих показників, а також методики її формування. Визначено, що збалансованість системи досягається шляхом встановлення рівноваги в наступних областях: між чинниками внутрішнього стану підприємства й чинниками його зовнішнього середовища; між індикаторами, що запізнюються й випереджаючими; між показниками, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства, у тому числі: виробництво, маркетинг, використання основних ресурсів, персонал, система управління та інше; між показниками різних ієрархічних рівнів підприємства; між фінансовими й не фінансовими показниками. На основі аналізу традиційної СЗП зроблено висновок щодо відсутності окремої складової та набору індикаторів, що відображають ефективність використання основних фондів.

Результати. Розроблено вдосконалену методику формування системи збалансованих показників, яка передбачає введення складової „Операційна діяльність“, що складається з наступних блоків: „Сировина та матеріали“, „Основні фонди“, „Організація операційних процесів“. Обґрунтовано склад показників по кожному із додаткових блоків.

Практична значимість. Удосконалена структура системи збалансованих показників має практичне значення оскільки більш коректно відображає специфіку промислових підприємств і дозволяє своєчасно та коректно оцінювати стан основних фондів, визначати ефективність їх використання, аналізувати роботу з оновлення основних фондів та доведення їх до світових стандартів, а також забезпечувати раціональний розподіл ресурсів, що відповідає стратегії підприємства. Впровадження запропонованої системи на промислових підприємствах забезпечить обґрунтованість формування стратегії та підвищить ефективність її реалізації.

Ключові слова: система збалансованих показників, стратегія, оцінка ефективності, операційна діяльність, інвестиційна діяльність, основні фонди, клієнти, бізнес-процеси, навчання та розвиток, фінанси

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні високодинамічні умови господарювання, а також безповоротність процесів інтеграції вітчизняних підприємств у світову економічну систему обумовлюють необхідність використання новітніх технологій і методів управління. Здійснюючи послідовний перехід від традиційної для адміністративних умов господарювання системи менеджменту до сучасних технологій, прогресивні вітчизняні підприємства впроваджують елементи стратегічного планування, широко використовують бюджетування, поступово освоюють збалансовану систему показників. При цьому досить часто такий перехід відбувається без належної адаптації зарубіжних підходів до вітчизняних умов і специфіки конкретних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення невирішених раніше частин загальної про-

блеми. Достатньо широко розповсюджена в зарубіжній практиці система збалансованих показників (СЗП) детально представлена в роботах Р. Каплана та Д. Нортон, Е. Нили, П. Нивена, Б. Фелпса [1–4]. Ці роботи є „класичними“ та висвітлюють основні методичні аспекти формування системи збалансованих показників. Але вони, у більшій мірі, орієнтовані на комерційні підприємства та підприємства, що надають послуги, і, у меншій мірі, пристосовані для використання на промислових підприємствах. Охарактеризована в цих роботах „традиційна“ система збалансованих показників не відбиває ряд дуже важливих для промислових підприємств аспектів, зокрема ефективність використання основних фондів. У той же час, враховуючи високий ступінь зносу основних фондів вітчизняних промислових підприємств, їх низький технічний рівень, а також недостатню завантаженість, саме ця складова є дуже актуальною.

Сучасні роботи науковців пострадянського простору [5–7] присвячені, головним чином, аналізу СЗП та окремим теоретичним удосконаленням.

Недостатнє опрацювання цілого ряду методичних аспектів системи збалансованих показників, як інструменту конкретизації стратегії та оцінки ефективності функціонування саме промислових підприємств, стримує її впровадження та зменшує дієвість.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вдосконалення структури системи збалансованих показників з урахуванням особливостей та проблем вітчизняних промислових підприємств і обґрунтування набору показників, що характеризують стан та ефективність використання основних фондів.

Виклад основного матеріалу. Підвищена увага до системи збалансованих показників обумовила наявність великої кількості її визначень [1–3]. На наш погляд, основна її сутність характеризується наступним чином. Система збалансованих показників – це ретельно підібраний склад індикаторів, що конкретизують стратегію (стратегічні цілі) підприємства шляхом її декомпозиції та забезпечують комплексну, повну та різнобічну оцінку ефективності функціонування підприємства.

Виходячи із визначеної сутності, система збалансованих показників виконує наступні задачі:

- конкретизує стратегію шляхом декомпозиції її в систему ключових показників ефективності (показників збалансованої системи);

- дозволяє виконати комплексну оцінку за допомогою важливих та різних за своєю суттю показників – фінансових і не фінансових, виражених у грошових і натуральних одиницях виміру, випереджаючих та тих, що спізнюються;

- забезпечує накопичення й поширення інформації, формування інформаційної бази, що є підґрунтям аналізу, поточного планування, прогнозування, актуалізації стратегії та ін.

Структурно збалансована система показників в її первинному вигляді складається з чотирьох елементів (складових), що характеризують: 1) клієнтів і міру їх задоволеності; 2) внутрішні бізнес-процеси; 3) навчання і розвиток; 4) фінанси [1].

Характеристика традиційної збалансованої системи показників наведена в таблиці 1.

Ключовим поняттям у системі збалансованих показників є саме збалансованість. Тому особливо важливим є коректне її розуміння. У літературних джерелах поняття „збалансованості“, на наш погляд, висвітлюється не досить повно, оскільки увага, головним чином, акцентується на балансі між фінансовими й не фінансовими показниками [2, 3]. У той же час це поняття є набагато більш містким. З нашої точки зору, концепція балансу проявляється шляхом досягнення рівноваги в наступних областях:

1. Баланс між чинниками внутрішнього стану підприємства та чинниками його зовнішнього середовища. При цьому акціонери та клієнти розглядаються як зовнішні компоненти, а працівники й бізнес-процеси – як внутрішні. Збалансована система показників забезпечує врахування всіх чинників, а також урівноважує протиріччя цих груп для ефектної реалізації стратегії.

2. Баланс між індикаторами випереджаючими та тими, що запізнюються. Індикатори, що запізнюють-

ся, відбивають минулі результати діяльності (фінансові результати, задоволеність клієнтів, доходи). Випереджаючі індикатори – це чинники діяльності, які призводять до виникнення індикаторів, що запізнюються (кількість годин, проведених із клієнтами, кількість складених пропозицій, швидкість відповіді на запити споживачів та ін.). Вони часто включають оцінку процесів і заходів [1]. Система показників повинна передбачати поєднання випереджаючих індикаторів, та тих, що запізнюються. Слід відзначити, що останні, не дивлячись на свою назву, у дійсності є дуже важливими, узагальнюючими. Саме вони характеризують, як правило, загальні результати роботи, тому ними ні в якому разі не можна нехтувати.

3. Баланс між показниками, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства, у тому числі: виробництво, маркетинг, використання основних ресурсів, персонал, система управління та ін.

4. Баланс між показниками різних ієрархічних рівнів підприємства, починаючи від найвищого рівня і закінчуючи рівнем робочого місця. Він досягається завдяки декомпозиції показників.

5. Взаємозв'язок і збалансованість показників у часі, що передбачає диференціацію значень показників за різними плановими періодами.

6. І, безумовно, – баланс між фінансовими й не фінансовими показниками. Збалансована система показників була спочатку запропонована для подолання недоліків оцінки діяльності підприємства при використанні переважно фінансових індикаторів, які, за своєю суттю, відбивають уже досягнуті, а отже, минулі результати. За образним виразом авторів цієї системи Р. Нортон і Д. Каплана, „використання виключно фінансових показників рівносильне руху вперед, використовуючи дзеркало заднього виду“ [1].

У значній мірі, така багатоаспектна збалансованість визначається обґрунтованістю структури системи та набором показників. Аналіз традиційної структури СЗП і показників, що входять до її складу, свідчить про те, що в ній майже відсутні індикатори, що відображають ефективність використання основних фондів. Частково вони представлені у складовій „Бізнес-процеси“ показниками „Витрати в результаті надлишку (браку) виробничих потужностей“. Проте використання цих показників не дозволяє оцінювати стан основних фондів, ефективність їх використання, а головне – розробляти заходи з усунення виявлених проблем.

Крім того, назва „Бізнес-процеси“ не в повній мірі характеризує основну діяльність вітчизняних промислових підприємств і тому є не дуже прийнятною по відношенню до них. На наш погляд, більш важливим завданням для них є раціональна організація виробничої діяльності в рамках існуючих технологічних процесів або їх удосконалення. У зв'язку з вищезазначеним, запропоновано складову „Бізнес-процеси“ перейменувати у складову „Операційна діяльність“ і представити у вигляді трьох наступних блоків: „Сировина та матеріали“, „Основні фонди“, „Організація операційних процесів“.

Традиційна структура системи збалансованих показників

Характеристика складової	Можливі показники
1	2
Складова „Клієнти“	
Містить характеристику основних клієнтів, способів задоволення підприємством їх потреб, ступені лояльності та задоволеності клієнтів	Задоволеність клієнтів Лояльність клієнтів Частка ринку Кількість скарг клієнтів Рівень повернення товару Час відповіді на питання клієнта Ціна в порівнянні з конкурентами Витрати клієнтів Рівень залучення нових клієнтів Відсоток доходу від нових клієнтів Кількість клієнтів Середній дохід від продажів (на клієнта, на робітника) Кількість візитів клієнтів до компанії Кількість годин, проведених із клієнтами Об'єм продажів Доля витрат цільового клієнта Дохід від продажів на канал збуту Середній розмір покупок клієнта Співвідношення числа клієнтів і працівників Витрати, пов'язані з обслуговуванням клієнтів Прибуток на одного клієнта
Складова „Внутрішні бізнес-процеси“	
Характеризує бізнес-процеси підприємства, ефективність їх організації, можливість забезпечення потреб клієнтів та інтересів акціонерів. Визначає, в яких ключових процесах підприємство повинно підвищити ефективність, досягти досконалості	Точність обробки виробів Точність прогнозування, планування Дотримання графіків (доставки, виробництва) Витрати на 1 грн товарної продукції Період погашення дебіторської заборгованості Витрати на обслуговування Тривалість фінансового циклу Тривалість операційного циклу Собівартість продукції Витрати, що обумовлені надлишком виробничих потужностей Витрати, що обумовлені браком виробничих потужностей Оборотність запасів, готової продукції Виробіток на одного працівника Відсоток браку Внутрішня норма прибутку нових проектів
Складова „Навчання та розвиток“	
Характеризує міру відповідності існуючої кваліфікації працівників поставленим цілям, здатність забезпечувати стійкі результати діяльності в майбутньому	Інвестиції в навчання на одного клієнта Інвестиції в навчання на одного працівника Середній стаж роботи на підприємстві Відсоток працівників, що мають вищі ступені Кількість працівників, що мають декілька спеціальностей Рівень невиходів на роботу Плинність кадрів Кількість раціоналізаторських пропозицій (усього/ на одного працівника) Задоволеність працівників Участь у прибутку, участь у капіталі Додана вартість на одного працівника Індекс мотивації Продуктивність праці Кількість годин на навчання одного працівника Коефіцієнт забезпечення компетентності
Складова „Фінанси“	
Характеризує фінансові результати, що досягнуті підприємством шляхом задоволення потреб клієнтів за рахунок реалізації бізнес-процесів при існуючому рівні кваліфікації працівників	Сумарні активи на одного працівника Показники прибутку: валовий, чистий, операційний та ін. Показники рентабельності: активів, власного капіталу, продукції, інвестицій та ін. Додана ринкова вартість Додана економічна вартість Додана вартість на одного працівника Ринкова вартість підприємства Ринкова вартість акції Чистий грошовий потік Ефективність чистого грошового потоку Оборотність дебіторської заборгованості Оборотність кредиторської заборгованості

Блок „Сировина та матеріали“ характеризує якість сировини та матеріалів, ціни, швидкість доставки, оборотність сировинних ресурсів, а також рівень матеріаломісткості продукції.

До блоку „Організація операційних процесів“ включені показники, що характеризують організацію та ефективність операційної діяльності, а саме: терміни виконання, витрати, результати операційних процесів.

Особливу увагу приділено формуванню блоку „Основні фонди“. З метою забезпечення збалансованості показників цього блоку та виконання комплексної оцінки, у його складі передбачено наступні чотири групи показників:

1. Показники, що характеризують стан основних фондів підприємства: коефіцієнт зносу основних фондів; коефіцієнт оновлення основних фондів; коефіцієнт вибуття основних фондів; доля основних фондів, термін служби яких перевищує нормативний; доля основних фондів, що відповідають світовому рівню (перевищують світовий рівень).

2. Показники, що характеризують оновлення основних фондів: сума інвестицій, спрямованих на оновлення основних фондів; доля інвестицій, спрямованих на оновлення основних фондів у загальному об'ємі інвестицій; співвідношення запланованих і виконаних заходів з оновлення основних фондів.

3. Показники, що характеризують витрати, пов'язані з експлуатацією основних фондів: енергоємність 1 години роботи обладнання; витрати, обумовлені недостатністю основних фондів; витрати, обумовлені надлишком основних фондів; витрати на ремонт основних фондів; темп зростання витрат на ремонт основних фондів; доля витрат на ремонт основних фондів у загальних поточних витратах підприємства; темп зростання долі витрат на ремонт основних фондів у загальних поточних витратах підприємства.

4. Показники, що характеризують ефективність використання основних фондів: фондівіддача; темп зростання фондівіддачі; коефіцієнт завантаження основних фондів; темп зростання завантаження основних фондів; рентабельність основних фондів; темп зростання рентабельності основних фондів.

Характеристика блоку „Основні фонди“ та рекомендований склад показників представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Пропозиції щодо складу показників блоку „Основні фонди“

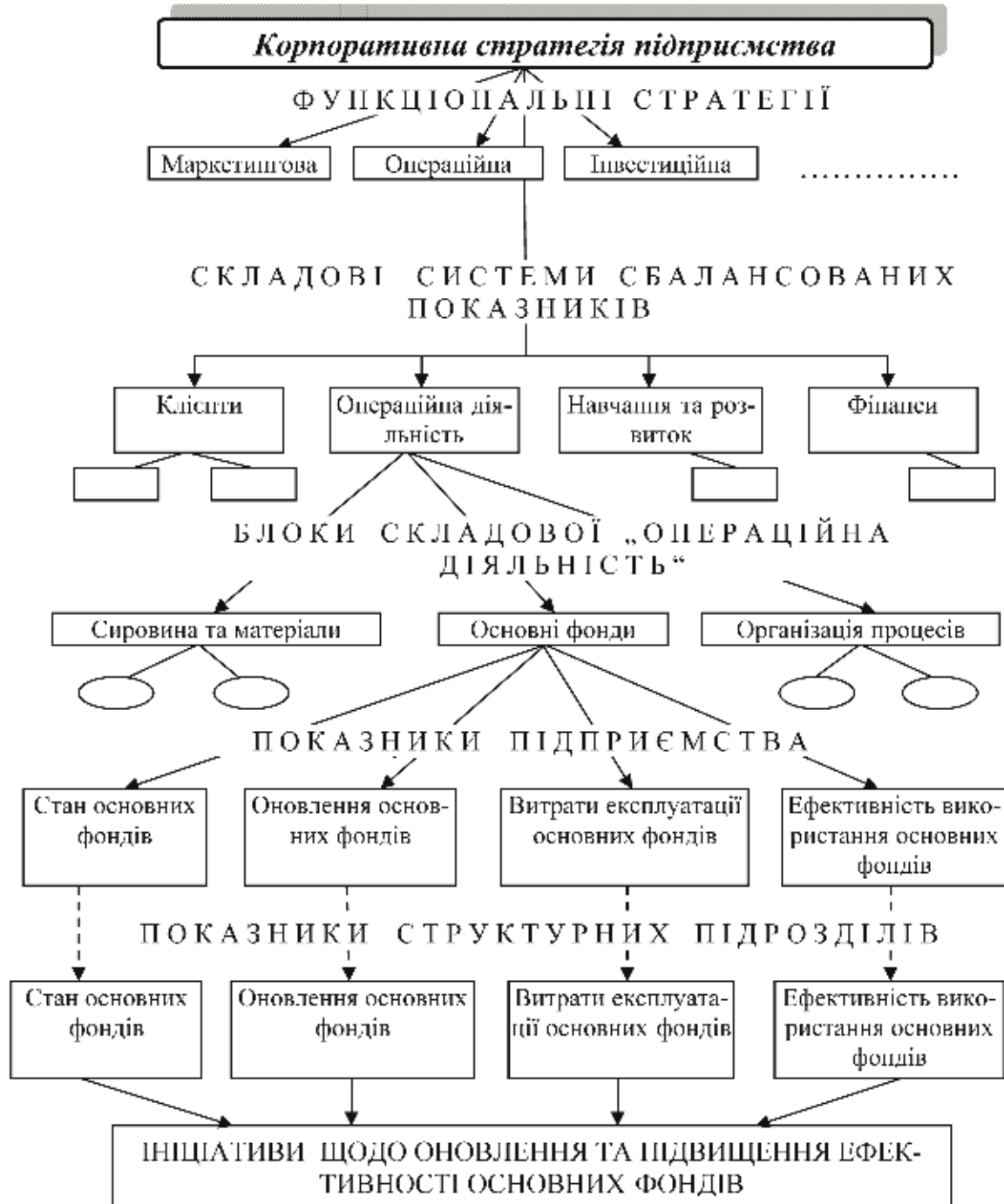
Характеристика блоку	Склад показників за групами
Характеризує стан, швидкість оновлення і ефективність використання основних фондів	Стан основних фондів
	Коефіцієнт зносу основних фондів Коефіцієнт оновлення основних фондів Коефіцієнт вибуття основних фондів Доля основних фондів, термін служби яких перевищує нормативний Доля основних фондів, що відповідають світовому рівню (перевищують світовий рівень)
	Оновлення основних фондів
	Сума інвестицій, спрямованих на оновлення основних фондів Доля інвестицій, спрямованих на оновлення основних фондів у загальному об'ємі інвестицій Співвідношення запланованих і виконаних заходів з оновлення основних фондів
	Витрати, що пов'язані з експлуатацією основних фондів
	Енергоємність 1 години роботи обладнання Витрати, обумовлені недостатністю основних фондів Витрати, обумовлені надлишком основних фондів Витрати на ремонт основних фондів Темпи зростання витрат на ремонт основних фондів Доля витрат на ремонт основних фондів у загальних поточних витратах підприємства Темп зростання долі витрат на ремонт основних фондів у загальних поточних витратах підприємства
	Ефективність використання основних фондів
	Фондівіддача Темп зростання фондівіддачі Коефіцієнт завантаження основних фондів Темп зростання завантаження основних фондів Рентабельність основних фондів Темп зростання рентабельності основних фондів

Слід зазначити, що обов'язковим є розрахунок показників блоку „Основні фонди“ як у цілому по підприємству, так і по окремих виробничих підрозділах, що дозволить виявити найбільш проблемні в цьому аспекті структурні одиниці.

Для забезпечення реалізації показників мають бути визначені конкретні заходи, за якими встановлені відповідальні за їх виконання, так звані „ініціативи“,

[1] або розроблені інвестиційні проекти. Оскільки істотною зміною технічного рівня основних фондів пов'язана з інвестиційною діяльністю, блок „Основні фонди“ має бути взаємопов'язаний, як мінімум, із двома функціональними стратегіями підприємства: операційною та інвестиційною.

Механізм формування та декомпозиції складової „Операційна діяльність“ наведено на рисунку.

Висновки та перспективи подальшого розвитку.

Таким чином, запропонована структура системи збалансованих показників за рахунок розширення змісту складової „Бізнес-процеси“, зміни її назви на „Операційна діяльність“ і підвищення деталізації, більш коректно відображає специфіку промислових підприємств і дозволяє своєчасно й коректно оцінювати стан основних фондів, визначати ефективність їх використання, аналізувати роботу з оновлення основних фондів та доведення їх до світових стандартів, а також забезпечувати раціональний розподіл ресурсів, що відповідає стратегії підприємства. Напрямок подальших до-

сліджень полягає у встановленні взаємозв'язку системи показників, що характеризують ефективність використання основних фондів, із системою бюджетування, а також удосконаленні системи мотивації шляхом введення в якості стимулів (умов преміювання) найбільш значимих із цих показників.

Список літератури / References

1. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Дейл П. Нортон // Пер. с англ. – М.: ЗАО „Олимп – Бизнес“, 2003. – 304с.

Robert S. Kaplan and Dale P. Norton (1996), *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*, Harvard Business Press Books.

2. Энди Нили. Призма эффективности. Карта сбалансированных показателей для измерения успеха в бизнесе и управления им / Нили Энди, Адамс Крис, Кеннерли Майк // Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланд-Клуб, 2003. – 398с.

Neely, A., Adams, C. and Kennerley, M. (2002), *The Performance Prism: The Scorecard for Measuring and Managing Business Success*, Financial Times Prentice Hall.

3. Нивен Пол Р. Сбалансированная система показателей – шаг за шагом: Максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов / Пол Р. Нивен // Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланд-Клуб, 2003. – 328с.

Paul R. Niven (2006), *Balanced Scorecard Step-by-Step: Maximizing Performance and Maintaining Results*, Wiley; 2 edition.

4. Фелпс Боб. Умные показатели: Система измерений эффективности как важный элемент менеджмента / Боб Фелпс // Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланд-Клуб, 2003. – 312с.

Phelps, B. (2003), *Smart Business Metrics: Measure What Really Counts and Manage What Makes the Difference* (Financial Times Series), Financial Times / Prentice Hall; 1 edition.

5. Недосекин А. Система Сбалансированных Показателей: плюсы, минусы, проблемы внедрения / Недосекин А. // Менеджмент & Менеджер – 2003. – №4. – С. 86–93.

Nedosekin, A. (2003), “The balanced scorecard: pluses, minuses, problems of introduction”, *Management & Manager*, no.4, pp. 86–93.

6. Хорват Петер. ССП как средство управления предприятием / Хорват Петер // Проблемы теории и практики управления – 2004. – №1. – С. 45–52.

Horvat, P. (2004), “SSP as means by a management by an enterprise”, *Problems of Theory and Practice of Management*, no.1, pp. 45–52.

7. Аронова Л. Р. Сбалансированная система показателей: мировые стандарты и российский опыт / Аронова Л. Р. // Менеджмент & Менеджер – 2006. – №7. – С. 106–113.

Aronova, L.P. (2006), “The Balanced Scorecard world standards and Russian experience”, *Management & Manager*, no.7, pp. 106–113.

Цель. Целью статьи является совершенствование структуры системы сбалансированных показателей (СЗП) с учетом особенностей и проблем отечественных промышленных предприятий и обоснования набора показателей, которые характеризуют состояние и эффективность использования основных фондов.

Научная новизна. Заключается в развитии концепции баланса системы и совершенствовании структуры системы сбалансированных показателей, а также методики ее формирования. Определенно, что сбалансированность системы достигается путем ус-

тановления равновесия в следующих областях: между факторами внутреннего состояния предприятия и факторами его внешней среды; между индикаторами, которые опаздывают и опережающими; между показателями, которые характеризуют разные аспекты деятельности предприятия, в том числе: производство, маркетинг, использование основных ресурсов, персонал, система управления и другое; между показателями разных иерархических уровней предприятия; между финансовыми и не финансовыми показателями. На основе анализа традиционной СЗП сделан вывод об отсутствии отдельной составляющей и набора индикаторов, которые отображают эффективность использования основных фондов.

Результаты. Разработана усовершенствованная методика формирования системы сбалансированных показателей, которая предусматривает введение составляющей „Операционная деятельность“, которая состоит из следующих блоков: „Сырье и материалы“, „Основные фонды“, „Организация операционных процессов“. Обоснован состав показателей по каждому из дополнительных блоков.

Практическая значимость. Усовершенствованная структура системы сбалансированных показателей имеет практическое значение, поскольку более корректно отображает специфику промышленных предприятий и позволяет своевременно и корректно оценивать состояние основных фондов, определять эффективность их использования, анализировать работу по обновлению основных фондов и доведения их к мировым стандартам, а также обеспечивать рациональное распределение ресурсов, которое отвечает стратегии предприятия. Внедрение предложенной системы на промышленных предприятиях обеспечит обоснованность формирования стратегии и повысит эффективность ее реализации.

Ключевые слова: система сбалансированных показателей, стратегия, оценка эффективности, операционная деятельность, инвестиционная деятельность, основные фонды, клиенты, бизнес-процессы, обучение и развитие, финансы

Purpose. To improve the structure of balanced scorecard taking into account features and problems of domestic industrial enterprises and to substantiate the index set that represents the condition and usage efficiency of capital assets.

Originality. We have developed the concept of the balance and improved the balanced scorecard and the methods of its formation. It has been determined that balance of the system is achieved by reaching the balance in the following fields: between the factors of internal environment and those of external environment; between lag indicators and lead indicators; between indices characterizing different aspects of enterprise activity, including: production, marketing, usage of primary resources, personnel, management system and others; between indices of different hierarchy levels of an enterprise; between financial and nonfinancial indices. The analysis of the traditional structure of balanced scorecard and its in-

dices shows the lack of indicators representing the usage efficiency of capital assets.

Findings. As a result of the research the improved methods of balanced scorecard formation have been developed. These methods suppose to introduce the component of “Operating Activities” which consists of the following units: “Raw Materials”, “Capital Assets”, “Management of Operating Processes”. The composition of indices for every additional block has been substantiated.

Practical value. The improved structure of balanced scorecard is of practical value as it precisely reflects the specificity of industrial enterprises and allows us to evaluate the condition of capital assets promptly and correctly,

to determine the efficiency of their usage, to analyze actions on capital assets renewals and also to provide efficient resources allocation corresponding to the strategy of the enterprise. The usage of the given system at industrial enterprises will allow providing validity of strategy formation and will increase the efficiency of its fulfillment.

Keywords: *balanced scorecard, strategy, efficiency evaluation, operating activity, investment activity, capital assets, clients, business processes, training and development, finances*

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук К.Ф. Ковальчуком. Дата надходження рукопису 22.10.12.

УДК 338.24:005.336.3:378

**О.В. Родіонов, канд. екон. наук,
А.В. Черкасов, канд. екон. наук**

Луганський національний аграрний університет,
м. Луганськ, Україна, e-mail: a.v.rodionov@list.ru

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АГРАРНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**O.V. Rodionov, Cand. Sci. (Econ.),
A.V. Cherkasov, Cand. Sci. (Econ.)**

Lugansk National Agrarian University, Lugansk, Ukraine,
e-mail: a.v.rodionov@list.ru

FORMATION OF INNOVATIVE-INTEGRATED QUALITY CONTROL SYSTEM OF AGRARIAN HIGHER EDUCATION

Мета. Метою статті є формування інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти.

Методика. Досягнення поставленої мети базувалося на використанні методів синтезу, індукції, абстракції, моделювання. У ході дослідження також було використано системний підхід та окремі прийоми математичного аналізу.

Результати. Розроблено та запропоновано схему інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти. Обґрунтовано структуру мережі навчально-наукових центрів цієї системи та розроблено аналітичний інструментарій дослідження процесів їх функціонування.

Науковий новизна. Полягає в тому, що в ній удосконалено методичні основи формування інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти, яка ґрунтується на структурованому зв'язку її ключових елементів з інформаційно-комунікаційними каналами та передбачає розбудову мережі регіональних інтегрованих систем. Удосконаленим також є аналітичний інструментарій забезпечення оптимального розподілу ресурсів між установами-суб'єктами регіональних інноваційно-інтегрованих систем управління якістю аграрної вищої освіти шляхом побудови матриці сценарних варіантів ключових результатів та відповідних джерел їх отримання.

Практична значимість. Полягає в тому, що запропоновані конструктивні елементи та аналітичний інструментарій можуть бути використані у процесі розбудови регіональних системи управління якістю вищої освіти. Практичне значення результатів дослідження також підтверджується використанням авторських розробок у практиці управління регіональними системами вищої освіти. Результати дослідження впроваджені та використовуються Луганською обласною радою, що підтверджується відповідною довідкою.

Ключові слова: *управління якістю, аграрна вища освіта, розвиток, система, інновації, інтеграція*

Постановка проблеми. Перехід до ринкової системи організації економічних відносин в Україні визначив перебудову існуючих форм господарської діяльності, докорінні зміни у відносинах власності, а також зміну форм та методів взаємодії усіх суб'єктів суспільного виробництва. Такого роду перетворення стосувалися абсолютної більшості галузей та видів економічної діяльності. Швидше за всіх адаптувалися до ринкових умов фінансовий сектор, торгівля, сфера

послуг та ін. галузі. Гнучкість невиробничої сфери значною мірою була обумовлена тим, що, у межах зазначених груп видів економічної діяльності, цикл обороту коштів є порівняно коротшим, ніж у сфері матеріального виробництва. Іншим важливим питанням є те, що більшість інституцій, які опосередковують функціонування фінансового сектору, оптової та роздрібно-внутрішньої торгівлі, а також сфери послуг, створювалися знов та не були об'єктом перебудови.

Однією з найбільш консервативних галузей, ринкові перетворення в якій тривають і досі, – є АПК. При цьо-